

ЕКОЛОГІЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ФОРМИ

Анотація. У статті розглянуто вплив архітектурної форми на життєдіяльність людини і розкрито поняття екології з точки зору психології. Наведені приклади конкретних архітектурних об'єктів з коротким описом прийомів та ідей відповідного архітектурного напрямку.

Ключові слова: екологія, екопідход, психологія архітектурного простору.

Ми живемо в такий час, коли слово «екологія» отримало життєво важливе значення. Його етимологія (з грецького *oikos*) говорить про те, що мова йдеться про науку, яка описує наш будинок в найширшому сенсі цього слова.

У центрі екології знаходиться людина, творець простору, його позитивна і негативна діяльність. У звичайному розумінні слова «екологія» цей факт не виступає на перший план. Під цим терміном ховається багатозначний, в значній мірі невизначений зміст, що веде до навколишньої дійсності, яка існує начебто без людини, до процесів, що відбуваються в природі. Наприклад, дуже часто говориться про відносини між окремими екосистемами або про відносини всередині даних екосистем. У цьому сенсі екологія є, в першу чергу, дисципліною природознавчою, завданням якої є вивчення відносин і закономірних процесів між неживою природою і живими системами і їх життєво необхідного взаємозв'язку, їх екологічних зв'язків.

Екологія як наука про навколишнє середовище в широкому розумінні часто, а може бути і завжди, зв'язується із застосуванням природних наук при вивченні і вирішенні окремих проблем. Але екологія є не тільки знання про процеси, що відбуваються в природі, вона має одночасно і гуманітарний зміст, оскільки розглядає взаємодію людини з навколишнім середовищем. Оскільки людина є не тільки користувачем, але і творцем навколишнього середовища (іноді на шкоду собі), вона психологічно оцінює його і надає йому гуманістичні характеристики. І все це відбувається з дуже простої причини: людина без даного навколишнього середовища існувати не може. Останнім часом поряд з такими відомими напрямками, як антропоєкологія, гуманна географія, соціальна екологія, можна вказати і на психологічний аспект екології. Отже, психологія навколишнього середовища стосується

взаємних відносин людини і середовища. Можна було б говорити про «екологічну психологію», але така спеціальна галузь знаходиться ще в стадії народження. Маються на увазі, перш за все, психологічні аспекти екології. Зі зміною навколишнього середовища змінюється і людина, його психологія, поведінка, переживання, реакція і сприйняття. Один і той же чоловік веде себе зовсім по-різному в церкві або в воротах футбольного поля, в громадських приймальнях або в тиші лісового масиву, на екскурсії в печерах або на багатолюдних міських проспектах. І скрізь це той самий чоловік, який відчуває свою ідентичність з часом і простором. Саме тому він змінює свою поведінку залежно від фізичних і просторових структур різноманітного середовища. Навколишнє середовище впливає на психіку людини своїм хімічним складом і фізичною конфігурацією. Створене людиною середовище настільки величезне і різнорідне, що неминуче викликає цілий комплекс реакцій - фізичну і біологічну, а також психологічну, за допомогою яких людина пояснює середовище, наділяє його багатшаровим значенням, обумовленим соціальним, культурним та історичним розвитком. У той час як фізичний, хімічний та біологічний вплив навколишнього середовища на людину порівняно добре вивчений і зафіксований, про психологічний вплив середовища на її творця-людини ми знаємо значно менше. Проте психологічний вплив на людину створеного ним місця є дуже значним. Ми часто цього навіть не усвідомлюємо. У перспективі це представляється ключовою проблемою всієї екології, так як історичний розвиток тільки в ХХ ст. досить наочно показав, що створене людиною одного разу може обернутися проти неї і підпорядкувати її собі.[2] В кінцевому підсумку все залежить від того, чи зуміє людина керувати тим, що привела в дію. Архітектурна форма також створюється людиною і безпосередньо впливає на неї, як будь-яке довкілля. З найдавніших часів було відомо про вплив архітектурного середовища на емоційно-інтелектуальний стан людини, і з незапам'ятних часів великі зодчі і невідомі будівельники стали враховувати в своїх будівлях можливості і закономірності натурального сприйняття, накопичуючи досвід цілеспрямованого впливу творів архітектури на глядача. Функція може змінитися з часом, а образ і емоційний вплив залишаються більш актуальними. Наприклад, до цих пір до кінця не вивчені призначення таких древніх споруд як кромлех і дольмен, коли експресія форми велика досі. Таким чином, екологія архітектурної форми може бути категорією загального екопідходу в архітектурному проектуванні.

Прикладом такого використання сили впливу архітектурної форми на людину, її екологічності можуть служити проекти невеликих лікарень для

пацієнтів з раковими пухлинами. Ініціатором проектування та будівництва Меггі-центрів став знаменитий архітектор, теоретик і критик архітектури, який прославився своєю книгою «Мова архітектури постмодернізму», Чарльз Дженкс, дружина якого Меггі Кесвік в 1993 році померла від раку. Кілька таких центрів вже побудовано, десятки чекають своєї появи на світ не тільки у Великобританії, але і в інших країнах.

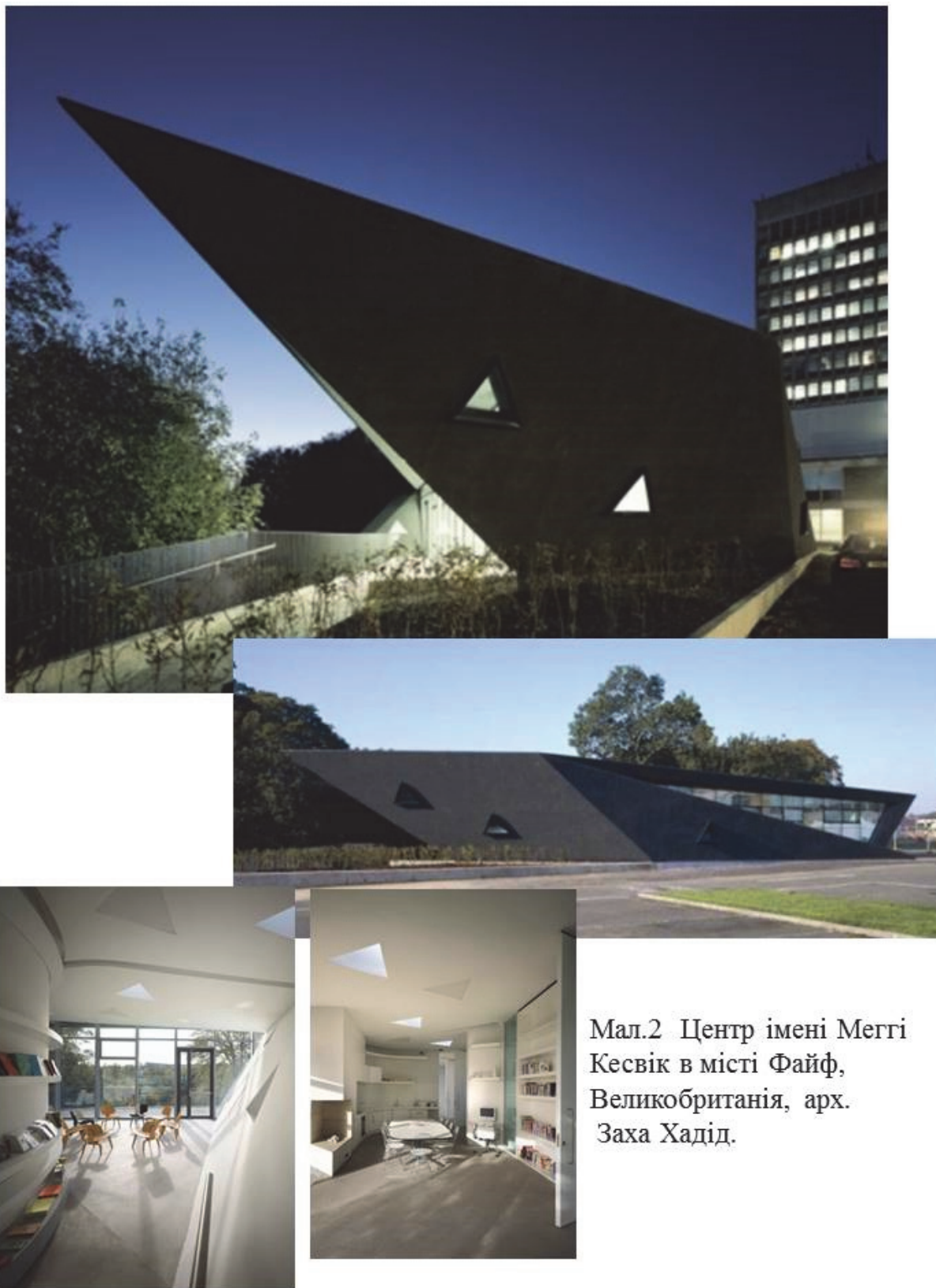
Основна ідея Дженкса полягає в тому, що в процесі лікування пацієнта важливі не тільки якість медичних послуг, кваліфікація персоналу, а й атмосфера перебування в лікувальному закладі. Лікарні, збудовані за рецептами функціональної архітектури, з його точки зору, мають ефект, спрямований в прямо протилежному напрямку. Довгі білі коридори, люмінесцентні лампи, похмурий вигляд з вікон, мінімалізм і стерильність інтер'єрів справляють гнітюче враження. Вони не радують пацієнтів і не стільки вселяють їм надію на одужання, в крайньому випадку - на продовження життя, скільки на сполох, підсилюють почуття самотності і туги, що веде до погіршення їх стану. Архітектура, згідно Дженксу, може бути зарахована до засобів, який отримав назву «плацебо», тобто нешкідливим препаратом, що не володіє ніякими лікувальними властивостями, але вселяє хворим віру в їх чудодійний ефект. За статистикою - всупереч даним хімії і фармакології близько 30 відсотків таких «плацебо» насправді допомагає хворим. Другий принцип теорії Чарльза Дженкса полягає в тому, що архітектура таких центрів повинна піднімати дух і настрої не тільки хворих, але і всього обслуговуючого медичного персоналу центру - лікарів, медсестер, технічних працівників, вселяти в серцях радість. Загальна атмосфера душевного комфорту і життєстверджуючий настрої цих людей заряджає хворих. Організм людини відчуває цей підйом настрою і успішніше мобілізує внутрішні резерви для боротьби з недугою. Провідні архітектори світу взяли участь в розробці ідеї, щоб винести віру в чудо за межі комплексу.[3]

Перший «Меггі-центр» був відкритий в Единбурзі, над ним Дженкс працював з шотландським архітектором Девідом Пейджем, який придумав будівлю зігнутої форми. Сад з овальними курганами і білими доріжками був оформлений самим Дженксом. Кургани тут символізують людські клітини. Між дорогою і будівлею посаджено 100 китайських беріз. (мал.1) Центр лікування ракових захворювань імені Меггі Кесвік в місті Файф в Великобританії був розроблений Захою Хадід і являє собою унікальну споруду, наповнену розслаблюючою атмосферою і здатну підняти настрої своїм привабливим виглядом. Розташована неподалік від головного шпиталю будівля виділяється завдяки спеціальному «складному» дизайну, забезпечуючи тим самим спокійну атмосферу для хворих на рак. Великі звиси даху візуально розширюють його обсяги, врізаючись в зелені масиви

Мал.1 «Меггі-центр» в Единбурзі Чарльз Дженкс , Девід Пейдж.

навколишньої природи, і, в той же час, створюють велику кількість тіней, захищаючи скляні стіни від палючих сонячних променів. Територія будинку ділиться на державні і приватні зони з безшовним з'єднанням і відкритим плануванням.(мал.2)

Мал.2 Центр імені Меггі
Кесвік в місті Файф,
Великобританія, арх.
Заха Хадід.

Один з центрів, що відкрився в минулому році в Ноттінгемі, спроектували архітектори з бюро CZWG Architects. Головним архітектором проекту є П'єр Гуф (Piers Gough), колишній друг Меггі Дженкс. Над інтер'єрами будівлі працював відомий дизайнер Пол Сміт (Paul Smith). (мал.3)

Мал.3 «Меггі-центр в місті Ноттінгем арх. П'єр Гуф.

Сьогодні в світі працює 13 «Меггі-центрів». Всі будівлі з прилеглими парками спроектовані відомими архітекторами. Можливо, що більш уважний аналіз дозволив би розширити і конкретизувати число таких цілющих якостей архітектури. Важливо, ймовірно, і індивідуальне архітектурне рішення, що додає будівлі лікарень неповторний унікальний характер. Однак виникає

питання - чи не варто бачити в цих властивостях архітектури щось, що виходить за рамки проектування лікарень для ракових хворих. Якщо життєстверджуюча архітектура стане загальним принципом проектування, то, можливо, ракові захворювання можна буде не тільки лікувати, але і запобігати за допомогою архітектури.

Література

1. Иовлев В. И. Экопсихология для архитекторов: процесс и форма. - Екатеринбург: Архигектон, 1996. – 304 с.
2. Черноушек М. Психология архитектурной среды. 1989. – 176 с.
3. <http://subscribe.ru/group/chelovek-priroda-vselennaya/1996480/>

Abstract. The article explores the trends in the design of Orthodox churches in the range of canonization of one or another of the traditional architecture of the system to complete failure of all previous decisions are determined by the level of modernization of design specific to human perception.

Key words: ecology, religious architecture, design methods of the Orthodox church.

Аннотация. В статье рассмотрено влияние архитектурной формы на жизнедеятельность человека, раскрыто понятие экологии с точки зрения психологии. Приведены примеры конкретных архитектурных объектов с кратким описанием приёмов и идей соответствующего архитектурного направления.

Ключевые слова: экология, экоподход, психология архитектурной формы.